

Mühendislik Felsefesi ve Mesleki Etik Kodları

İlknur Fatma Dönmez^{1*}, Erdinç Örsan Ünal²

¹Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, 06660, Ankara.

²Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Geomatik Mühendisliği Bölümü, 06800, Ankara.

Özet

Mühendis sözcüğü, Osmanlı Türkçesinden alıntıdır, bu sözcüğün asıl kökeni ise Arapçadaki geometri ya da genel olarak bilim anlamına gelen "hendese" kelimesinden gelmektedir. "mühendese" ise, geometriyi bilen, bilim bilen anlamına gelmektedir. Diğer yandan felsefe ise bir yönü ile sanata bir yönü ile bilime yönelmektedir. Her filozof yaşadığı çağın bilimsel verilerine dayanarak ve onları bir sanatçı gibi birleştirerek evren, doğa, toplumsal ilişkiler, ahlak, din, sanat ve politika anlayışları üzerinde düşünmekte, ferdin davranış eğilimleri, toplumun ülküleri, ahlaki değerleri ve gereksinimleri bağlamında görüşler ortaya koymaktadır. Ortaçağ Avrupa filozoflarının sistemlerinin merkezinde dogmatik öğeler yer almakta, 18.yüzyıl 'aydınlık devri' filozoflarının temel öğretisine dini küçümseyen 'materyalist' düşünce egemen olmakta, 19. Yüzyıla gelindiğinde idealizm, ahlak ve bilimi bütünlükten pozitivizm ve diyalektik materyalizmin öne çıktığı görülmektedir. 20. yüzyıla gelindiğinde, dünya nüfusunun neredeyse tamamını etkileyen iki büyük dünya savaşı yaşanmıştır. Bu savaşlar sonucu milyonlarca insan ölmüş ve ölenlerden çok daha fazlası ait oldukları toprakları terk etmek zorunda kalmıştır. Böylelikle geleneksel sayılabilecek tüm kurum ve değerler dönüşüme uğramıştır. Bu yüzyılda faşizm, komünizm ve totaliter devlet yönetimleri ortaya çıkmıştır. Her totaliter otorite kendi toplum mühendisliği çalışmaları ile halkı şekillendirmeye çalışmışlardır, savaşlarının bitmesi barış getirmemiştir. Teknolojinin hızlı gelişimi ve teknolojiye erişim ucuzluğu neticesinde dünya küresel bir köy haline gelmiştir. İnternet kullanımı, haberleşme olanaklarının artması ve medya sayesinde tüm dünya insanları arasında devlet kontrolünün olmadığı aracısız bir etkileşim ortaya çıkmıştır.

Korkuları yenmenin yolunun bilim ve ahlaktan geçtiği, bununda altında felsefi bakış açılarının ve etiklerin olması gerektiği bilinen ve kabul gören bir gerçektir. O halde birçok platformda belirlenen mesleki etik kodlarının uygunluğunu, uygulanabilirliğini ve yeterliliğini sorgulamak da mühendislik felsefesi bağlamında gerekli görülmektedir. Çünkü her mesleğin kendi öğretisi olduğu gibi kendi zorlukları da vardır bu zorluklarla ancak ilgili mesleğin felsefesi ve meslek için tanımlanan içi boş olmayan etik kodları çok iyi algılanarak mücadele edilebilir. Mühendislik yalnızca bir ölçme, çizme ve hesaplama işi değildir. İnsanla ve çevreyle iç içe dolayısıyla sosyolojik, ekolojik ve politik boyutları olan bir meslek olarak görülmelidir. Bu farklı boyutları tek potada eritebilmek de ancak sorgulamayı esas alan felsefi düşünce ile gerçekleştirilebilecektir ki bu da, mühendislik felsefesi olgusunu ortaya çıkarmaktadır. İşte bu noktada Endüstri 4.0 devrimiyle ortaya çıkan en son bilimsel ve teknolojik yenilikleri hayata ve topluma uygulayanlar mühendislerdir. Bu bağlamda kontrol edilmesi güç olan bu değişime uyum sağlama sürecinde mühendisler için mesleki davranış ilkeleri ve etik kodlarının tanımlanması ve bunlara gerçek manada bağlı kalınması gerekmektedir. Bu ferdi değil toplumsal, dahası küresel bir zorunluluk olmuştur, Sokrates'e nereli olduğu sorulduğunda Atinalıyım demek yerine Dünyalıyım diyerek cevap vermesi bizlere insan olarak ortak etik değerlerimizin olması gerektiğini ve bütüncül bir bakış açısına sahip olmamız gerektiğini hatırlatmaktadır.

Bu çalışmanın amacı sanılanın aksine mühendislik ve felsefe bilimlerinin iç içe olduğunu ve etik kodların mühendislik alanına teorik olarak değil, uygulamada nasıl uyarlanacağını tartışmaktır. İzlenen yöntem teorik incelemeler, literatür taraması, farklı alanlardaki mühendislerle yapılan derinlemesine görüşmeler ve yazarların bireysel gözlem ve tecrübelerinden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde mühendislik ve felsefenin ortak noktaları tartışılacak sonraki bölümlerde mesleki etik hakkında mevcut durum analizi yapılacak sonuç bölümünde ise mevcut durum ile olması gereken durum arasındaki farklar, eleştiriler ve bulgulara yer verilecektir.

Anahtar Sözcükler: Mühendis, Etik Kod, Felsefe